

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

12. studenoga 2014.*

„Žalba – Zabranjeni sporazumi – Tržište ravnog stakla u Europskom gospodarskom prostoru (EGP) – Utvrđivanje cijena – Izračun iznosa novčane kazne – Uzimanje u obzir unutarnje prodaje poduzetnikâ – Razuman rok – Dopuštenost dokumenata koji su podneseni u vezi s raspravom pred Općim sudom“

U predmetu C-580/12 P,

povodom žalbe na temelju članka 56. Statuta Suda Europske unije podnesene 10. prosinca 2012.,

Guardian Industries Corp., sa sjedištem u Doveru (Sjedinjene Američke Države),

Guardian Europe Sàrl, sa sjedištem u Dudelangeu (Luksemburg),

koje zastupaju F. Louis, odvjetnik, kao i H.-G. Kamann i S. Völcker, *Rechtsanwälte*, koje je opunomoćio C. O'Daly, *solicitor*,

žalitelji,

a druga stranka postupka je:

Europska komisija, koju zastupaju A. Dawes i R. Sauer, u svojstvu agenata, s izabranom adresom za dostavu u Luxembourg, u

tuženik u prvom stupnju,

SUD (treće vijeće),

u sastavu: M. Ilešič, predsjednik vijeća, A. Ó Caoimh, C. Toader, E. Jarašiūnas i C. G. Fernlund (izvjestitelj), suci,

nezavisni odvjetnik: M. Wathelet,

tajnik: L. Hewlett, glavna administratorica,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 12. prosinca 2013.,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 29. travnja 2014.,

donosi sljedeću

* Jezik postupka: engleski

Presudu

- 1 Guardian Industries Corp. i Guardian Europe Sàrl (u daljnjem tekstu zajedno: Guardian) svojom žalbom zahtijevaju ukidanje presude Općeg suda Europske unije Guardian Industries i Guardian Europe/Komisija (T-82/08, EU:T:2012:494, u daljnjem tekstu: pobijana odluka), kojom je taj sud odbio njihovu tužbu radi poništenja Odluke Komisije C(2007) 5791 *final* od 28. studenoga 2007. o postupku primjene članka [81. EZ-a] i članka 53. Sporazuma o EGP-u (Predmet COMP/39165 – ravno staklo) (u daljnjem tekstu: sporna odluka) u dijelu u kojem se ona odnosi na ta društva i radi smanjenja iznosa novčane kazne koja im je izrečena tom odlukom.

Pravni okvir

Uredba (EZ) br. 1/2003

- 2 Uredba Vijeća (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju koja su propisana člancima [81. UEZ-a] i [82. UEZ-a] (SL 2003, L 1, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 1., str. 165.) u članku 23. stavcima 2. i 3. propisuje:

„2. Komisija može poduzetnicima i udruženjima poduzetnika odlukom propisati novčane kazne ako bilo namjerno ili nepažnjom:

- (a) krše odredbe članka [81. UEZ-a] ili [82. UEZ-a], ili
- (b) postupaju suprotno odluci kojom se određuju privremene mjere sukladno članku 8. ili
- (c) propuste uskladiti se s obvezom koja je obvezujuća sukladno odluci iz članka 9.

Za svakog poduzetnika i svako udruženje poduzetnika koje sudjeluje u povredi propisa novčana kazna ne smije prelaziti 10% njegovog ukupnog prihoda u prethodnoj poslovnoj godini.

Kada se povreda propisa koja nastupa od strane udruženja poduzetnika odnosi na aktivnosti njegovih članova, novčana kazna ne smije prelaziti 10% zbroja ukupnih prihoda svih članova koji su djelovali na tržištu na kojem je nastupila povreda propisa od strane udruženja poduzetnika.

3. Pri određivanju iznosa novčane kazne uzet će se u obzir težina i trajanje povrede.“

- 3 Člankom 31. spomenute uredbe određeno je:

„Sud ima neograničenu nadležnost u nadzoru odluka Komisije kojima ista izriče novčane kazne ili periodične penale. Sud može takve odluke ukinuti, ili smanjiti ili povećati iznos novčane kazne ili periodičnog penala.“

Upute za tajnika

- 4 U članku 11. Uputa za tajnika Prvostupanjskog suda Europskih zajednica od 5. srpnja 2007. (SL L 232, str. 1.), kako su izmijenjene 17. svibnja 2010. (SL L 170, str. 53., u daljnjem tekstu: Upute za tajnika), navedeno je:

„1. Tajnik određuje rokove predviđene Poslovníkom, na temelju ovlasti koje mu je prenio predsjednik.

2. Akti koji pristignu u tajništvo nakon isteka roka određenog za njihovo podnošenje mogu se prihvatiti samo uz odobrenje predsjednika.

3. Tajnik može, na temelju ovlasti koje mu je prenio predsjednik, produljiti rokove koji su određeni; prema potrebi, on predsjedniku podnosi prijedloge za produljenje rokova.

Zahtjevi za produljenje rokova moraju biti uredno obrazloženi i podneseni pravodobno, prije isteka roka koji je određen. Rok se može produljiti više od jedanput samo iz iznimnih razloga.“

Okolnosti spora i sporna odluka

- 5 Iz točaka 1. do 10. pobijane presude slijedi da je Komisija u spornoj odluci smatrala da su poduzetnici Guardian, Asahi Glass, Pilkington i Saint-Gobain sudjelovali u jedinstvenoj i trajnoj povredi članka 81. stavka 1. UEZ-a, koja se sastojala u utvrđivanju cijena u sektoru ravnog stakla unutar Europskog gospodarskog prostora (EGP). Komisija je u pogledu poduzetnika Guardian utvrdila odgovornost za tu povredu u razdoblju od 20. travnja 2004. do 22. veljače 2005. te na toj osnovi društvima Guardian Industries Corp. i Guardian Europe Sàrl solidarno izrekla novčanu kaznu u iznosu od 148 milijuna eura.

Postupak pred Općim sudom i pobijana presuda

- 6 Aktom podnesenim tajništvu Općeg suda 12. veljače 2008. Guardian je pokrenuo postupak radi djelomičnog poništenja sporne odluke i smanjenja novčane kazne koju je Komisija izrekla.
- 7 Guardian se u prilog svom zahtjevu za poništenje pozvao na jedan tužbeni razlog, utemeljen na pogrešno utvrđenom činjeničnom stanju u pogledu trajanja svojeg sudjelovanja u zabranjenom sporazumu i zemljopisnog dosega tog sporazuma.
- 8 Zahtjev za smanjenje novčane kazne temeljio se na tri tužbena razloga. Prvi se tužbeni razlog nadovezivao na posljedice tužbenog razloga usmjerenog na djelomično poništenje sporne odluke. U okviru drugog tužbenog razloga Guardian se pozvao na povredu načela zabrane diskriminacije i obveze obrazlaganja. Treći se tužbeni razlog temeljio na pogrešci u ocjeni Guardianove uloge u predmetnom zabranjenom sporazumu i povredi načela zabrane diskriminacije.
- 9 Opći sud odbio je tužbu u cijelosti.
- 10 Opći sud najprije je, iz razloga navedenih u točkama 19. do 22. pobijane presude, odbio argumente koje je Guardian iznio kako bi osporio dopuštenost dopisa koji je Komisija podnijela 10. veljače 2012. (u daljnjem tekstu: dopis od 10. veljače 2012.).
- 11 Opći sud obio je zahtjev za poništenje sporne odluke iz razloga navedenih u točkama 28. do 93. pobijane odluke. Zahtjev za smanjenje novčane kazne odbijen je iz razloga navedenih u točkama 94. do 124. pobijane odluke.

Žalbeni zahtjev stranaka

- 12 Guardian od Suda zahtijeva da:
- ukine pobijanu presudu u dijelu u kojem je Opći sud potvrdio spornu odluku kojom je prodaja ostvarena između društava iste grupe (u daljnjem tekstu: unutarnja prodaja) isključena iz izračuna novčanih kazni izrečenih ostalim adresatima te odluke;
 - iznos novčane kazne koja mu je izrečena smanji za 37%;

- ukine pobijanu presudu u dijelu u kojem Opći sud presudio da je dopis od 10. veljače 2012. dopušten, proglasi ga nedopuštenim i slijedom toga izuzme taj dopis iz spisa;
- smanji iznos novčane kazne koja mu je izrečena najmanje za 25% kako bi popravio propust Općeg suda da poštuje njegovo pravo na djelotvoran pravni lijek u razumnom roku, i
- naloži Komisiji snošenje troškova, uključujući i onih koji su nastali u postupku pred Općim sudom.

13 Komisija od Suda zahtijeva da:

- odbije žalbu;
- podredno, da odbije zahtjev za smanjenje novčane kazne, i
- naloži Guardianu snošenje troškova nastalih u prvostupanjskom postupku i žalbenom postupku.

O žalbi

14 Guardian u prilog svojem zahtjevu navodi tri žalbena razloga, koje valja ispitati u redosljedu koji se razlikuje od redosljeda u kojem su bili izneseni.

Žalbeni razlog koji se temelji na povredi prava na suđenje u razumnom roku

Argumentacija stranaka

- 15 Guardian ističe da duljina postupka pred Općim sudom predstavlja povredu temeljnog prava na pošteno suđenje u razumnom roku utvrđenog u članku 47. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja) i da takva povreda opravdava smanjenje iznosa novčane kazne koja mu je izrečena spornom odlukom. Guardian je tijekom rasprave napomenuo da namjerava izmijeniti svoj žalbeni zahtjev s obzirom na presude Gascogne Sack Deutschland/Komisija (C-40/12 P, EU:C:2013:768), Kendrion/Komisija (C-50/12 P, EU:C:2013:771) i Groupe Gascogne/Komisija (C-58/12 P, EU:C:2013:770). Guardian od Suda također zahtijeva da duljinu postupanja Općeg suda u prvom stupnju proglasi prekomjernom.
- 16 Komisija je tijekom rasprave napomenula da povlači svoje prigovore glede dopuštenosti ovog žalbenog razloga, a u pogledu njegove osnovanosti smatra da smanjenje iznosa novčane kazne ne bi bilo primjereno i poziva Sud da, ako je to potrebno, iznese kriterije na temelju kojih bi se moglo utvrditi postojanje povrede načela razumnog roka.

Ocjena Suda

- 17 Treba podsjetiti da povreda obveze suđenja u razumnom roku iz članka 47. stavka 2. Povelje koju je počinio sud Unije mora pronaći svoju sankciju u tužbi za naknadu štete podnesenoj Općem sudu, jer takva tužba za naknadu štete predstavlja učinkovito pravno sredstvo (presuda Gascogne Sack Deutschland/Komisija, EU:C:2013:768, t. 89.).
- 18 Slijedi da se zahtjev usmjeren na ostvarivanje popravljivanja štete koju je Opći sud prouzročio nepoštovanjem razumnog roka za suđenje ne može podnijeti izravno Sudu u okviru žalbe, nego se mora podnijeti samom Općem sudu (presuda Gascogne Sack Deutschland/Komisija, EU:C:2013:768, t. 90.).

- 19 Stoga je na Općem sudu, koji je nadležan na temelju članka 256. stavka 1. UFEU-a, da odluči o takvim zahtjevima za naknadu štete u sastavu drukčijem od onoga u kojem je postupao u sporu iz kojeg je proizašao postupak čijoj se duljini prigovara i primjenjujući kriterije definirane u točkama 91. do 95. presude Gascogne Sack Deutschland/Komisija (EU:C:2013:768).
- 20 Budući da je Opći sud, kao što je to očito u predmetnom slučaju, a da nije potrebno da stranke vezi s tim podnesu dokaze, svoju obvezu suđenja u razumnom roku povrijedio na dovoljno ozbiljan način, Sud to može utvrditi. U predmetnom se slučaju duljina postupka pred Općim sudom, odnosno gotovo četiri godine i sedam mjeseci, što osobito obuhvaća razdoblje od više od tri godine i pet mjeseci koje je proteklo između završetka pisanog postupka, koji je nastupio nakon podnošenja Komisijinog odgovara na tužbu, i početka usmenog postupka, ne može opravdati nijednim od okolnostima predmeta koji je osnova ovog spora.
- 21 Međutim, iz razmatranja iznesenih u točkama 17. do 19. ove presude proizlazi da treba odbiti žalbeni razlog povrede prava na suđenje u razumnom roku.

Žalbeni razlog koji se temelji na povredi prava na obranu i načela ravnopravnosti stranaka

Argumentacija stranaka

- 22 Taj žalbeni razlog usmjeren je protiv točaka 21. i 22. pobijane presude, u kojima je Opći sud proglasio dopuštenim dopis koji mu je Komisija uputila 10. veljače 2012.
- 23 U tom se dopisu, koji je poslan posljednjeg radnog dana koji je prethodio raspravi, po prvi puta iznosi Komisijino stajalište o načinima izračuna smanjenja iznosa novčane kazne. Taj dopis sadržava nove elemente i podnesen je bez prethodnog odobrenja Općeg suda i bez obrazloženja.
- 24 Guardian ističe da je Opći sud taj dopis, premda je bio podnesen sa zakašnjenjem, u točki 22. pobijane presude proglasio dopuštenim imajući u vidu, s jedne strane, njegov „sadržaj“i, s druge strane, „činjenicu da je on bio prosljeđen [Guardianu], koji [je] stoga imao mogućnost na raspravi iznijeti [svoja] očitovanja u vezi s istim“. Guardian smatra je ta ocjena protivna članku 11. stavku 3. Uputa za tajnika.
- 25 Načelo ravnopravnosti stranaka i poštovanje načela kontradiktornosti zahtijevaju da se tijekom rasprave raspravlja samo o elementima spisa o kojima se moglo raspraviti pisanim putem. Sama mogućnost da se tijekom rasprave iznesu očitovanja u vezi s dokumentima podnesenim sa zakašnjenjem ne znači da je pravo na obranu poštovano. Opći sud je u skladu sa svojom relevantnom sudskom praksom trebao dopis od 10. veljače 2012. proglasiti nedopuštenim (presude Solvay/Komisija, T-30/91, EU:T:1995:115, t. 83. i 101.; BASF/Komisija, T-175/95, EU:T:1999:99, t. 46., i AstraZeneca/Komisija, T-321/05, EU:T:2010:266, t. 27.).
- 26 Guardian ističe da točka 22. pobijane presude ne sadrži obrazloženje iz kojeg bi se moglo zaključiti zašto je taj dopis proglašen dopuštenim, osobito s obzirom na njegov sadržaj.
- 27 Slijedom navedenog, Guardian smatra da treba ukinuti odluku Općeg suda, iz spomenute točke 22., o tome da se u spis doda dopis od 10. veljače 2012. i zahtijeva od Suda da taj dopis proglasi nedopuštenim.
- 28 Komisija tvrdi da je taj žalbeni razlog bespredmetan. Naime, osim ako Guardian ne dokaže da bi Opći sud bez dopisa od 10. veljače 2012. došao do drukčijeg zaključka u pogledu visine novčane kazne izrečene tom poduzetniku, taj žalbeni razlog nije relevantan.

29 U svakom slučaju, Komisija smatra da spomenuti žalbeni razlog nije osnovan. Ona ističe da Opći sud, s obzirom na svoju neograničenu nadležnost, može uzeti u obzir činjenične elemente podnesene sa zakašnjenjem, pod uvjetom da poštuje načelo kontradiktornosti. To je načelo u predmetnom slučaju poštovano jer je Guardian imao mogućnost da se tijekom rasprave izjasni o sadržaju spomenutog dopisa, međutim odlučio je to ne napraviti. Komisija napominje da je Guardian imao na raspolaganju rok od tri dana prije rasprave da se izjasni o tom dopisu ili da od Općeg suda zatraži da mu dopusti bilo podnošenje pisanih očitovanja bilo odgađanje rasprave.

Ocjena Suda

30 Treba podsjetiti da je načelo poštovanja prava na obranu temeljno načelo prava Unije. To bi načelo bilo povrijeđeno ako bi se sudska odluka temeljila na činjenicama i dokumentima o kojima same stranke ili jedna od njih nisu imale saznanja i o kojima stoga nisu bile u mogućnosti zauzeti stajalište (presuda Snupat/Visoko tijelo, 42/59 i 49/59, EU:C:1961:5, 156.).

31 Načelo ravnopravnosti stranaka, koje proizlazi iz samog pojma pravičnog suđenja i ima za cilj zajamčiti ravnotežu između stranaka u postupku, tako da se osigura da svaka stranka postupka može ispitati i osporavati svaki dokument podnesen sudu, uključuje obvezu da se svakoj stranci pruži razumna mogućnost da iznese svoje stajalište, uključujući dokaze, u uvjetima koji je u odnosu na protivnu stranu ne stavljaju u znatno slabiji položaj (presuda Otis i dr., C-199/11, EU:C:2012:684, t. 71. i 72.).

32 Komisija je dopisom od 10. veljače 2012. željela odgovoriti na dopis glede izračuna novčane kazne koji je Guardian u svrhu pripreme za raspravu uputio Općem sudu i tom sudu proslijediti neke podatke na temelju kojih je izračunala prihode četiriju poduzetnika adresata sporne odluke ostvarene na mjerodavnom tržištu. Komisija je na osnovi tih elemenata pojasnila da u slučaju da Opći sud odluči dodijeliti smanjenje iznosa novčane kazne, ono ne bi smjelo prelaziti 30%.

33 Nesporno je da je Guardian zaprimio primjerak tog dopisa 10. veljače 2012. On je znači imao tri dana da se upozna s njegovim sadržajem prije rasprave. Zbog naravi i sadržaja tog dopisa takav se rok ne može smatrati pretjerano kratkim, i to neovisno o tome je li Opći sud propustio postupiti u skladu s odredbama članka 11. stavka 3. Uputa za tajnika. Nadalje, nesporno je da Guardian nije zatražio od Općeg suda ni da mu se omogući da se pisano očituje o tom dopisu ni da odgodi raspravu. Konačno, Guardian je tijekom rasprave imao mogućnost iznijeti svoje argumente i u pogledu dopuštenosti tog dopisa i u pogledu njegovog sadržaja.

34 Iz tih razmatranja slijedi da Guardian nije dokazao da je Opći sud povrijedio pravo na obranu ili načelo ravnopravnosti stranaka jer nije osigurao da ima dovoljno vremena da se upozna s dopisom od 10. veljače 2012. i pisanim putem iznese svoje stajalište u vezi s istim (vidjeti, analogijom, presudu Corus UK/Komisija, C-199/99 P, EU:C:2003:531, t. 25.).

35 U takvim okolnostima Opći sud nije povrijedio pravo presudivši u točki 22. pobijane presude da: „[s] obzirom na sadržaj tog dopisa i činjenicu da je on bio proslijeđen [Guardianu], koji [je] stoga imao mogućnost na raspravi iznijeti [svoja] očitovanja u vezi s istim, dokument u pitanju treba smatrati dopuštenim“.

36 Slijedi da taj žalbeni razlog, s obzirom na to da nije osnovan, treba odbiti.

Žalbeni razlog koji se temelji na povredi načela jednakog postupanja i obveze obrazlaganja

Argumentacija stranaka

- 37 Guardian tvrdi da je Opći sud u točkama 104. do 106. pobijane presude povrijedio načelo jednakog postupanja. On je odbio prihvatiti da se prilikom izračunavanja novčane kazne unutarnja prodaja mora uzeti u obzir jednako kao i prodaja trećima stranama.
- 38 Opći sud time je povrijedio ustaljenu sudsku praksu i praksu odlučivanja, koja svoju svrhu pronalazi u potrebi da se izbjegne diskriminacija između vertikalno integriranih poduzetnika i onih koji to nisu. Komisiji se takvo jednako postupanje nameće kako na temelju Smjernica za utvrđivanje kazni koje se propisuju u skladu s člankom 15. stavkom 2. Uredbe br. 17 i člankom 65. stavkom 5. Ugovora o EZUČ-u (SL 1998, C 9, str. 3.) tako i na temelju Smjernica o metodi za utvrđivanje kazni koje se propisuju u skladu s člankom 23. stavkom 2. točkom (a) Uredbe br. 1/2003 (SL 2006, C 210, str. 2., u daljnjem tekstu: Smjernice iz 2006.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 4., str. 58.).
- 39 Guardian prigovara da Opći sud nije naveo razloge zbog kojih je odstupio od te ustaljene sudske prakse. Prema njegovom stajalištu, Opći se sud ograničio na to da u točki 104. pobijane presude navede da je „postojanje protutržišnog ponašanja utvrđeno samo u pogledu prodaje neovisnim kupcima“.
- 40 Osim činjenice da je Opći sud iskrivio tekst uvodne izjave 377. pobijane odluke, spomenuti je navod i bez relevantnosti. Pitanje je li zabranjeni sporazum obuhvaćao također unutarnju prodaju nije od važnosti. Naime, Guardian smatra da je ključno to da vertikalno integrirani poduzetnik može steći konkurentsku prednost prodajom proizvoda obuhvaćenih zabranjenim sporazumom kao i proizvoda čiji su spomenuti proizvodi sastavni dijelovi. Navodi da Komisija u prošlosti nikada nije dokazala postojanje takve prednosti i da je Sud priznao da bi isključivanje unutarnje prodaje „nužno“ značilo davanje neopravdane prednosti vertikalno integriranim poduzetnicima (presuda KNP BT/Komisija, C-248/98 P, EU:C:2000:625, t. 62.). Međutim, Opći sud je u točki 105. pobijane presude presudio da nije dokazano da su vertikalno integrirani poduzetnici na temelju povrede stekli takvu konkurentsku prednost.
- 41 Budući da je Guardian jedini sudionik u povredi koji nije vertikalno integrirani poduzetnik, on smatra da je jedini način da se uspostavi jednako postupanje taj da se smanji iznos izrečene mu novčane kazne za 37% jer taj postotak odgovara udjelu interne prodaje u ukupnoj količini prodaje ostvarene na mjerodavnom tržištu.
- 42 Komisija smatra da taj žalbeni razlog nije osnovan.
- 43 Kao prvo, Komisija tvrdi da Opći sud nije iskrivio spornu odluku ni povrijedio pravo time što je utvrdio da se povreda odnosi samo na prodaju neovisnim trećim stranama. Ona dakle smatra da samo ta prodaja može biti osnova za izračun iznosa novčane kazne.
- 44 Kao drugo, Komisija osporava tvrdnju da je ona u skladu sa sudskom praksom obvezna prilikom izračunavanja novčane kazne uzeti u obzir unutarnju prodaju. Ta tvrdnja temelji se na pretpostavci da vertikalno integrirani poduzetnici nužno ostvaruju konkurentsku prednost na tržištima koja se nalaze nizvodno od tržišta obuhvaćenog zabranjenim sporazumom. Ta pretpostavka je pogrešna jer postojanje konkurentске prednosti koja se temelji na postojanju zabranjenog sporazuma na uzvodnom tržištu ovisi o mnogo čimbenika i mora se ocijeniti od slučaja do slučaja.

- 45 U svakom slučaju sudska praksa ne zabranjuje, ali i ne zahtijeva da se unutarnja prodaja uzme u obzir (presude KNP BT/Komisija, EU:C:2000:625, t. 62.; Archer Daniels Midland i Archer Daniels Midland Ingredients/Komisija, C-397/03 P, EU:C:2006:328, t. 102. i 103.; Europa Carton/Komisija, T-304/94, EU:T:1998:89, t. 123.; KNP BT/Komisija, T-309/94, EU:T:1998:91, t. 112.; Lögstör Rör/Komisija, T-16/99, EU:T:2002:72, t. 358.; Tokai Carbon i dr./Komisija, T-71/03, T-74/03, T-87/03 i T-91/03, EU:T:2005:220, t. 260.; Daiichi Pharmaceutical/Komisija, T-26/02, EU:T:2006:75, t. 57., 63. i 64., kao i BST/Komisija, T-452/05, EU:T:2010:167, t. 82.).
- 46 Komisija napominje da načelno uzima u obzir unutarnju prodaju ako raspolaže s dovoljno dokaza koji opravdavaju zaključak da je ostvarena konkurentna prednost ili ako se zabranjeni sporazum odnosi isključivo na unutarnju prodaju (Odluka Komisije C(2010) 8761 *final*, od 8. prosinca 2010., u predmetu COMP/39.309 – LCD).
- 47 Međutim, Komisija ističe da postoje slučajevi u kojima nije uzela u obzir unutarnju prodaju (vidjeti odluke Komisije C(2009) 7601 *final* od 7. listopada 2009. u predmetu COMP/39.129 – električni transformatori i C(2011) 7436 *final* od 19. listopada 2011. u predmetu COMP/39.605 – staklo za katodne cijevi).
- 48 Međutim ako, kao u ovom predmetu, nema jasnih pokazatelja da je zabranjeni sporazum također obuhvaćao unutarnju prodaju ili da su sudionici aktivni na nizvodnom tržištu ostvarili neizravnu prednost, Komisija smatra da ona ne može biti pravno obvezna uzeti u obzir unutarnju prodaju. Nametanje takve obveze ograničilo bi diskrecijsku ovlast te institucije u području novčanih kazni i dovelo do opasnosti od znatnog povećanja iznosa novčanih kazni bez potrebe dokazivanja da zabranjeni sporazum stvarno utječe na unutarnju ili nizvodnu prodaju. Takva bi obveza mogla dovesti do diskriminacije između različitih sudionika u povredi samo zbog oblika organizacijske strukture poduzetnika.
- 49 Prema Komisijinom stajalištu, ne može se smatrati da ona mora uvijek ispitati je li unutarnja prodaja povezana s povredom, uz pretpostavku da usvoji dosljedan pristup u odnosu na sve poduzetnike koji su dio istog zabranjenog sporazuma.
- 50 Kao treće, Komisija tvrdi da Guardian nije ni na koji način bio diskriminiran. Ona u skladu s tim smatra da taj poduzetnik nema pravo na smanjenje iznosa novčane kazne koja mu je bila izrečena pobijanom odlukom. Činjenica da je uzimanje u obzir unutarnje prodaje moglo dovesti do viših novčanih kazni za druge sudionike u zabranjenom sporazumu ne može opravdati smanjenje novčane kazne izrečene Guardianu. Iznos te novčane kazne je prikladan, proporcionalan i u skladu s Smjernicama iz 2006. On odražava ekonomsku težinu tog poduzetnika u povredi. Komisija podsjeća da je u svrhu prevencije iznos novčane kazne izrečene Saint-Gobainu povećala za 30%, kako bi se što bolje odrazila činjenica da je riječ o vertikalno integriranom poduzetniku.

Ocjena Suda

- 51 Treba podsjetiti da je načelo jednakog postupanja opće načelo prava Unije, sadržano u člancima 20. i 21. Povelje. Iz ustaljene sudske prakse slijedi da spomenuto načelo zahtijeva da se u usporedivim situacijama ne postupa na različit način i da se u različitim situacijama ne postupa na jednak način, osim ako takvo postupanje nije objektivno opravdano (vidjeti osobito presudu Akzo Nobel Chemicals i Akros Chemicals/Komisija, C-550/07 P, EU:C:2010:512, t. 54. i 55. te navedenu sudsku praksu).
- 52 U članku 23. stavku 2. drugoj alineji Uredbe br. 1/2003 propisano je da za svakog poduzetnika i svako udruženje poduzetnika koje sudjeluje u povredi propisa novčana kazna ne smije prelaziti 10% njegovog ukupnog prihoda u prethodnoj poslovnoj godini.

- 53 Komisija mora u svakom pojedinačnom slučaju i imajući u vidu kontekst kao i ciljeve određene sustavom kazni uspostavljenim Uredbom br. 1/2003 ocijeniti željeni učinak na poduzetnika u pitanju, osobito uzimajući u obzir prihod koji odražava stvarni gospodarski položaj poduzetnika tijekom razdoblja u kojem je počinjena povreda (presuda *Britannia Alloys & Chemicals/Komisija*, C-76/06 P, EU:C:2007:326, t. 25.).
- 54 U skladu sa ustaljenom sudskom praksom Suda, prilikom određivanja iznosa novčane kazne dopušteno je uzeti u obzir kako ukupni prihod poduzetnika, koji je pokazatelj, premda približan i nepotpun, njegove veličine i gospodarske snage, tako i udio tog prihoda ostvaren proizvodima obuhvaćenima povredom, koji je pokazatelj opsega povrede (presude *Musique Diffusion française i dr./Komisija*, 100/80 do 103/80, EU:C:1983:158, t. 121.; *Dansk Rørindustri i dr./Komisija*, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P do C-208/02 P i C-213/02 P, EU:C:2005:408, t. 243., kao i *Archer Daniels Midland i Archer Daniels Midland Ingredients/Komisija*, EU:C:2006:328, t. 100.).
- 55 Iz ustaljene sudske prakse Suda proizlazi da, iako se člankom 23. stavkom 2. Uredbe br. 1/2003 Komisiji dodjeljuje diskrecijska ovlast, njime se ta ovlast ipak ograničava tako da se uspostavljaju objektivni kriteriji kojih se Komisija mora držati. Prema tome, s jedne strane, iznos novčane kazne koja se može nametnuti poduzetniku podložan je brojčano odredivoj i apsolutnoj gornjoj granici, tako da je najveći iznos novčane kazne koji se može izreći određenom poduzetniku unaprijed odrediv. S druge strane, izvršavanje te diskrecijske ovlasti ograničeno je također pravilima postupanja koja si je sama Komisija nametnula, osobito u Smjernicama iz 2006. (vidjeti u tom smislu presudu *Schindler Holding i dr./Komisija*, C-501/11 P, EU:C:2013:522, t. 58.).
- 56 U skladu s točkom 13. Smjernica iz 2006., „[u] određivanju osnovnog iznosa kazne koju će nametnuti, Komisija će upotrijebiti vrijednost prihoda od prodaje robe ili usluga tog poduzetnika na koju se povreda izravno ili neizravno [...] odnosi u odgovarajućem zemljopisnom području unutar EGP-a“. Te smjernice u točki 6. navode da se „[k]ombinacija vrijednosti prihoda od prodaje na koju se odnosi povreda te trajanje povrede smatra [...] primjerenom formulom koja odražava ekonomsku važnost povrede kao i relativnu težinu svakog poduzetnika u povredi“.
- 57 Slijedi da je postavljeni cilj točke 13. Smjernica iz 2006. kao polazište za izračunavanje novčane kazne koja se izriče nekom poduzetniku uzeti iznos koji odražava ekonomsku važnost povrede i veličinu poduzetnikovog doprinosa toj povredi. Prema tome, iako se pojam vrijednosti prodaje navedene u točki 13. doduše ne može proširiti tako da uključuje prodaju poduzetnika u pitanju koja nije obuhvaćena područjem primjene zabranjenog sporazuma u pitanju, ipak, cilj postavljen tom odredbom bio bi ugrožen kada bi se taj pojam tumačio na način da se odnosi samo na prihod ostvaren prodajom za koju je utvrđeno da je stvarno bila obuhvaćena tim zabranjenim sporazumom (presuda *Team Relocations i dr./Komisija*, C-444/11 P, EU:C:2013:464, t. 76.).
- 58 Takvo bi ograničenje osim toga imalo učinak umjetnog smanjenja ekonomske važnosti povrede koju je počinio određeni poduzetnik jer bi sama činjenica da je pronađen ograničen broj izravnih dokaza o prodaji stvarno obuhvaćenoj zabranjenim sporazumom u konačnici dovela do izricanja novčane kazne koja ne bi stvarno odražavala područje primjene zabranjenog sporazuma u pitanju. Takvo bi nagrađivanje tajnosti također ugrozilo cilj učinkovite istrage i kažnjavanja povreda članka 81. UEZ-a pa se stoga ne može prihvatiti (presuda *Team Relocations i dr./Komisija*, EU:C:2013:464, t. 77.).
- 59 U svakom slučaju valja istaknuti da dio ukupnog prihoda koji proizlazi iz prodaje proizvoda obuhvaćenih povredom najbolje odražava ekonomsku važnost te povrede. Prodaju se stoga ne smije razlikovati ovisno o tome je li ostvarena u odnosu na neovisne treće strane ili u odnosu na subjekte koji su dio istog poduzetnika. Neuzimanje u obzir vrijednosti prodaje koja ulazi u potonju kategoriju nužno bi imalo za posljedicu davanje neopravdane prednosti vertikalno integriranim društvima, omogućujući im da izbjegnu kaznu koja je proporcionalna njihovoj ekonomskoj važnosti na tržištu proizvoda obuhvaćenih povredom (vidjeti u tom smislu presudu *KNP BT/Komisija*, EU:C:2000:625, t. 62.).

- 60 Naime, osim koristi koju od horizontalnog sporazuma o utvrđivanju cijena mogu očekivati prilikom prodaje neovisnim trećim stranama vertikalno integrirani poduzetnici također mogu imati koristi od takvog sporazuma na nizvodnom tržištu prerađenih proizvoda koji su sastavljeni, među ostalim, od proizvoda obuhvaćenih povredom, i to na dvije osnove. Ili ti poduzetnici prenose povećanja u cijeni faktora proizvodnje (inputa) koja su posljedica povrede na prerađene proizvode, ili ih ne prenose, što im posljedično daje prednost nad njihovim konkurentima u pogledu troškova, koji te iste faktore proizvodnje nabavljaju na tržištu proizvoda obuhvaćenih povredom.
- 61 Sudovi Unije su iz tog razloga, kao što je to nezavisni odvjetnik istaknuo u točkama 28. do 34. svojeg mišljenja, uvijek odbijali argumente na temelju kojih su vertikalno integrirani proizvođači tražili da se njihova unutarnja prodaja isključi iz prihoda koji se koriste kao osnova za izračun njihove novčane kazne (presuda KNP BT/Komisija, EU:C:2000:625, t. 62.; vidjeti također presude Europa Carton/Komisija, EU:T:1998:89, t. 128; KNP BT/Komisija, EU:T:1998:91, t. 112.; Lögstör Rör/Komisija, EU:T:2002:72, t. 360. do 363., kao i Tokai Carbon i dr./Komisija, EU:T:2005:220, t. 260.).
- 62 Konačno, iz ustaljene sudske prakse Suda proizlazi da prilikom određivanja iznosa novčane kazne ne smije doći do diskriminacije između poduzetnika koji su sudjelovali u istoj povredi članka 81. UEZ-a primjenom različitih metoda izračuna (vidjeti presudu Alliance One International i Standard Commercial Tobacco/Komisija i Komisija/Alliance One International i dr., C-628/10 P i C-14/11 P, EU:C:2012:479, t. 58.).
- 63 Kao što je to bilo navedeno u točki 58. ove presude, prilikom ocjene dijela ukupnog prihoda koji proizlazi iz prodaje proizvoda obuhvaćenih povredom ne smije se praviti razlika između unutarnje prodaje i prodaje neovisnim trećim stranama. Slijedi da su u svrhu određivanja tog prihoda vertikalno integrirani poduzetnici u situaciji koja je usporediva s onom proizvođača koji nisu vertikalno integrirani. U pogledu tih dviju vrsta poduzetnika stoga treba postupati na jednak način. Isključivanje unutarnje prodaje iz mjerodavnog prihoda pogoduje prvoj vrsti poduzetnika smanjivanjem njihove relativne težine u povredi na štetu drugih poduzetnika, i to na temelju kriterija koji nema veze s ciljem koji se želi ostvariti prilikom određivanja tog prihoda, odnosno ciljem odražavanja ekonomske važnosti povrede i relativne težine svakog od poduzetnika koji su sudjelovali u njoj.
- 64 U predmetnom slučaju Opći je sud u točkama 104. do 106. pobijane odluke presudio:

„104.

Komisija je u predmetnom slučaju smatrala da su se protutržišni sporazumi odnosili na prodaju ravnog stakla neovisnim kupcima (uvodna izjava 377. [sporne] odluke) i stoga je upotrijebila tu prodaju kako bi izračunala osnovni iznos novčanih kazni (uvodna izjava 41., tablica br. 1. i uvodna izjava 470. [sporne] odluke). Komisija je dakle iz izračuna novčane kazne isključila prodaju ravnog stakla namijenjenog preradi od strane jednog odjela poduzetnika ili od strane društva koje pripada istoj grupi. Budući da je postojanje protutržišnog ponašanja utvrđeno samo u pogledu prodaje neovisnim kupcima, Komisiji se ne može prigovoriti da je iz izračuna novčane kazne isključila unutarnju prodaju vertikalno integriranih sudionika zabranjenog sporazuma. Također joj se ne može prigovoriti da nije obrazložila isključenje spomenute prodaje iz izračuna novčane kazne.

105. Osim toga, nije bilo utvrđeno, kao što to je istaknula Komisija, da su vertikalno integrirani sudionici u zabranjenom sporazumu koji su proizvode u pitanju isporučivali odjelima istog poduzetnika ili društvima koja pripadaju istoj grupi poduzetnika imali neizravnu korist od dogovorenog povećanja cijene niti da je povećanje cijena na uzvodnom tržištu imalo za posljedicu konkurentsku prednost na nizvodnom tržištu prerađenog ravnog stakla.

106. Konačno, što se tiče argumenta da je Komisija povrijedila načelo zabrane diskriminacije time što je iz izračuna novčane kazne isključila unutarnju prodaju, treba upozoriti da u skladu s ustaljenom sudskom praksom načelo jednakog postupanja ili zabrane diskriminacije zahtijeva da se u usporedivim situacijama ne postupa na različit način i da se u različitim situacijama ne postupa

na jednak način, osim ako takvo postupanje nije objektivno opravdano (vidjeti presudu [...] BPB de Eendracht/Commission, T-311/94, [EU:T:1998:93], t. 309., i navedenu sudsku praksu). U predmetnom slučaju, budući da je Komisija smatrala da su se protutržišni dogovori odnosili samo na cijenu ravnog stakla fakturiranog neovisnim kupcima, isključenje unutarnje prodaje iz izračuna novčane kazne u slučaju vertikalno integriranih sudionika zabranjenih sporazuma značilo je samo to da je u objektivno različitim situacijama postupila na različit način. Komisiji se stoga ne može prigovoriti da je povrijedila načelo zabrane diskriminacije.“

- 65 Opći sud je takvim zaključkom povrijedio načela sudske prakse navedena u točkama 52. do 62. ove presude.
- 66 U tim okolnostima treba prihvatiti Guardianov žalbeni razlog u dijelu u kojem se poziva na povredu načela jednakog postupanja, pri čemu nije potrebno presuditi o tom istom žalbenom razlogu u dijelu koji se odnosi na povredu obveze obrazlaganja od strane Općeg suda. Slijedom navedenog, treba prihvatiti žalbu i ukinuti pobijanu presudu u dijelu u kojem je odbijen tužbeni razlog utemeljen na povredi načela zabrane diskriminacije u pogledu izračuna iznosa novčane kazne i Guardianu naloženo snošenje troškova.

Postupak pred Općim sudom

- 67 U skladu s člankom 61. Statuta Suda Europske unije, ako je žalba osnovana, Sud može, u slučaju ukidanja odluke Općeg suda, konačno odlučiti o sporu ako stanje postupka to dopušta. To vrijedi u predmetnom slučaju. Naime, Sud raspolaze svim potrebnim elementima za odlučivanje o sporu.
- 68 Međutim, valja točno odrediti doseg nadzora Suda. Opći sud je iz razloga iznesenih u točkama 28. do 93. pobijane presude odbio zahtjev za poništenje sporne odluke. Budući da Guardian u okviru žalbe nije osporavao te zaključke, oni su postali konačni. Sud stoga treba ispitati spor samo u dijelu na koji se odnosi razlog utemeljen na povredi načela jednakog postupanja i obveze obrazlaganja u pogledu izračuna iznosa novčane kazne, istaknut u prilog zahtjevu za smanjenje te kazne.
- 69 Drugi razlog koji je Guardian iznio u okviru postupka pred Općim sudom u svrhu smanjenja iznosa novčane kazne usmjeren je na otklanjanje nejednakog postupanja koje proizlazi iz isključenja unutarnje prodaje iz izračuna te kazne. Zbog razloga navedenih u točkama 51. do 65. ove presude treba ustvrditi da je Komisija takvim isključenjem povrijedila načelo jednakog postupanja.
- 70 U tom pogledu valja istaknuti da je iz točke 41. Obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama bilo jasno da je od četiri poduzetnika adresata pobijane odluke Guardian imao najmanji udio na mjerodavnom tržištu, procijenjen na između 10% i 20%. Tržišni udio Saint-Gobaina, između 20% i 30%, bio je najveći. Međutim, taj je poredak u vrijeme sporne odluke bio obrnut; Saint-Gobain je tada imao najmanji tržišni udio, odnosno između 10% i 20%, dok je Guardianov tržišni udio bio najveći, odnosno 25%, pri čemu se međutim u pobijanoj odluci ne navodi nikakvo objašnjenje razloga tako velike promjene u osnovi za izračun novčane kazne. Isključenje unutarnje prodaje dovelo je stoga do smanjenja relativne težine Saint-Gobaina u povredi i razmjernog povećanja Guardianove relativne težine.
- 71 Komisijin argument da je iznos novčane kazne izrečene Saint-Gobainu povećan za 30% kako bi se bolje odrazila činjenica da se radilo o vertikalno integriranom proizvođaču ne može se prihvatiti. Naime, u skladu s uvodnom izjavom 519. sporne odluke, povećanje novčane kazne Saint-Gobainu određeno je kako bi se osigurao dovoljno preventivan učinak novčane kazne, osobito uzimajući u obzir da je „on u puno većoj mjeri aktivan u sektoru stakla“, kao i „njegov prihod [koji] je u apsolutnom smislu znatno veći od prihoda ostalih poduzetnika“.

- 72 Drugi razlog koji je Guardian iznio pred Općim sudom radi smanjenja iznosa novčane kazne koja mu je bila izrečena stoga treba proglasiti osnovanim.
- 73 Slijedom navedenog, u skladu s neograničenom nadležnošću koju Sud ima na temelju članka 31. Uredbe br. 1/2003, treba odlučiti o iznosu novčane kazne koji treba odrediti Guardianu (presude Komisija/Verhuizingen Coppens, C-441/11 P, EU:C:2012:778, t. 79., i Alliance One International/Komisija, C-679/11 P, EU:C:2013:606, t. 104.).
- 74 U tom pogledu treba podsjetiti da je člankom 23. stavkom 3. Uredbe br. 1/2003 određeno da se pri određivanju iznosa novčane kazne u obzir uzima težina i trajanje povrede. Osim toga, iz stavka 2. drugog podstavka tog članka 23. proizlazi da za svakog poduzetnika koji sudjeluje u povredi novčana kazna ne smije prelaziti 10% njegovog ukupnog prihoda u prethodnoj poslovnoj godini.
- 75 Iako Sud u okviru izvršavanja svoje neograničene nadležnosti u tom pogledu mora sâm ocijeniti okolnosti predmetnog slučaja i vrstu povrede o kojoj je riječ kako bi odredio iznos novčane kazne, izvršavanje neograničene nadležnosti prilikom određivanja iznosa izrečenih novčanih kazni ne smije dovesti do diskriminacije između poduzetnika koji su sudjelovali u sporazumu ili usklađenom djelovanju protivnom članku 81. stavku 1. UEZ-a (presuda Komisija/Verhuizingen Coppens, EU:C:2012:778, t. 80.).
- 76 Što se tiče smanjenja iznosa novčane kazne, stranke imaju različita stajališta kako u vezi sa samim smanjenjem općenito tako i u vezi s količinom smanjenja.
- 77 Kao prvo, Komisija smatra da činjenica da bi uzimanje u obzir unutarnje prodaje dovelo do većih novčanih kazni za ostale sudionike u zabranjenom sporazumu ne opravdava smanjenje novčane kazne izrečene Guardianu, dok potonji to osporava.
- 78 U tom pogledu dovoljno je istaknuti da Sud, nakon što je utvrdio nezakonitost sporne odluke, može u okviru izvršavanja svoje neograničene nadležnosti zamijeniti ocjenu Komisije svojom vlastitom i stoga ukinuti, umanjiti ili uvećati izrečenu novčanu kaznu (vidjeti presude Groupe Danone/Komisija, C-3/06 P, EU:C:2007:88, t. 61., kao i Otis i dr., EU:C:2012:684, t. 62.). Ta se nadležnost izvršava uzimajući u obzir sve činjenične okolnosti (vidjeti u tom smislu presudu Prym i Prym Consumer/Komisija, C-534/07 P, EU:C:2009:505, t. 86. i navedenu sudsku praksu). Gore navedeni argument Komisije zato treba odbiti.
- 79 Kao drugo, stajališta stranaka razlikuju se u pogledu stope smanjenja koju bi trebalo primijeniti na novčanu kaznu kako bi se kompenziralo nejednako postupanje koje je posljedica isključenja interne prodaje iz izračuna iznosa novčane kazne. Guardian na temelju usporedbe podataka iz sporne odluke i podataka iz obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku smatra da bi iznos novčane kazne trebalo smanjiti za 37%. Komisija je u svom dopisu od 10. veljače 2012. iznijela stajalište da smanjenje ne može biti veće od 30%. Ona ističe da podaci na kojima Guardian temelji svoje izračune uključuju prodaju određenih vrsta stakla koje su bile obuhvaćene u obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama ali koje nisu bile uključene u spornu odluku.
- 80 U tim uvjetima, s obzirom na sve pravne i činjenične okolnosti u predmetnom slučaju, iznos novčane kazne koja je izrečena Guardianu u članku 2. sporne odluke treba smanjiti za 30% i odrediti u iznosu od 103.600.000 eura.

Troškovi

- 81 Na temelju članka 184. stavka 2. Poslovnika Suda, kad je žalba osnovana i Sud sâm konačno odluči u sporu, Sud odlučuje o troškovima.

- 82 U skladu s člankom 138. stavkom 1. istog Poslovnika, koji se na temelju članka 184. stavka 1. tog Poslovnika primjenjuje na žalbeni postupak, stranka koja ne uspije u postupku dužna je, na zahtjev protivne stranke, snositi troškove.
- 83 Sukladno članku 138. stavku 3. spomenutog Poslovnika, ako stranke djelomično uspiju u svojim zahtjevima, svaka stranka snosi svoje troškove. Međutim, ako je to opravdano okolnostima slučaja, Sud može odrediti da jedna stranka uza svoje snosi i dio troškova druge stranke.
- 84 Budući da se Guardianova žalba djelomično prihvaća, Komisiji treba naložiti snošenje, osim vlastitih troškova nastalih u prvostupanjskom i u žalbenom postupku, polovice Guardianovih troškova nastalih u okviru tih dvaju postupaka. Guardian će snositi polovicu vlastitih troškova nastalih u spomenutim postupcima.

Slijedom navedenoga, Sud (treće vijeće) proglašava i presuđuje:

- 1. Presuda Općeg suda Guardian Industries i Guardian Europe/Komisija (T-82/08, EU:T:2012:494) ukida se u dijelu u kojem je odbijen tužbeni razlog utemeljen na povredi načela zabrane diskriminacije u pogledu izračuna iznosa novčane kazne izrečene solidarno društvima Guardian Industries Corp. i Guardian Europe Sàrl i tim društvima naloženo snošenje troškova.**
- 2. Članak 2. Odluke Komisije C(2007) 5791 *final* od 28. studenoga 2007. o postupku primjene članka [81. EZ-a] i članka 53. Sporazuma o EGP-u (Predmet COMP/39165 – ravno staklo) poništava se u dijelu u kojem se iznos novčane kazne izrečene solidarno društvima Guardian Industries Corp. i Guardian Europe Sàrl određuje u visini od 148.000.000 eura.**
- 3. Iznos novčane kazne izrečene solidarno društvima Guardian Industries Corp. i Guardian Europe Sàrl zbog povrede utvrđene u članku 1. spomenute odluke određuje se u visini od 103.600.000 eura.**
- 4. U preostalom dijelu žalba se odbija.**
- 5. Europskoj komisiji nalaže se snošenje, osim vlastitih troškova nastalih u prvostupanjskom i u žalbenom postupku, polovice troškova društava Guardian Industries Corp. i Guardian Europe Sàrl nastalih u okviru tih dvaju postupaka.**
- 6. Guardian Industries Corp. i Guardian Europe Sàrl snosit će polovicu vlastitih troškova nastalih u spomenutim postupcima.**

Potpisi